

Originalni naučni rad

UDK 351.862/.863:005.96

DOI 10.7251/SVR1918100K

KRIMINALNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

- Između rutinskih pristupa i na znanju utemeljene politike suprotstavljanja kriminalitetu -

Doc. dr Ljiljana Komlenović¹

Nezavisni univerzitet Banja Luka – Fakultet za bezbjednost i zaštitu

Apstrakt: Postojeća nesporna deklarativna opredjeljenost države za borbu protiv kriminaliteta kao negativne društvene pojave, svoj praktični izraz ispoljila je donošenjem više strategija, među kojima je i državna Strategija protiv maloljetničkog prestupništva u Bosni i Hercegovini (2006 -2010), koja je predmet analize u ovome radu. Prikaz dvije nezavisne evaluacije realizacije aktivnosti predviđenih Strategijom, pokazuje neuspjeh ovog strateškog državnog dokumenta. Lociranjem mogućih uzroka neuspješne realizacije Strategije u realne društvene odnose, koji određuju okvir za funkcionisanje politike uopšte, pa i kriminalne politike, dolazimo do toga da se ona ptretežno realizuje u svom pragmatičnom, represivnom vidu i usmjerena je na simptome, dok se uzroci pojave ne istražuju. Nedostaje njena doktrinarna komponenta: kao teorijska i nastavno-naučna disciplina skoro da i ne postoji, a nedovoljno, ili skoro nikako se, pri koncipiranju strategija koriste rezultati naučne misli. Dugoročno gledano, takav pristup nije obećavajući.

U radu se predlaže značajnija konsultacija nauke i rezultata naučnih istraživanja pri izradi strategija u borbi protiv kriminaliteta čime bi se funkcionalno povezali rezultati kriminalne etiologije sa mjerama kriminalnopolitičke prakse, posebno one koje se odnose na prevenciju i resocijalizaciju neprilagođenih lica .

Ključne riječi: kriminalna, politika, Bosna i Hercegovina

UVOD

Kriminalna politika², kao dio opšte politike društva uslovljena je karakterom društva i svako društvo izgrađuje svoju kriminalnu politiku kao mehanizam u borbi protiv kriminaliteta. Uz socijalnu, kulturnu, zdravstvenu, obrazovnu i druge „posebne politike“, kriminalna politika ima veliki značaj za društvo. Ona je determinisana društvenim uslovima svake zemlje, te se ne može govoriti o nekom sveopštem modelu rješavanja kriminaliteta,

¹ e-mail: ljiljana.komlenovic@fbzbl.net

² Sam pojam kriminalna politika (*Crimina Politica*), je lingvistički neprikadan naziv za koji se koriste još i sinonimi kao što su: sprečavanje, protivdjelovanje, prevencija, suzbijanje i dr.

delinkvencije i devijacije. „Ona mora biti realna, da počiva na stvarnim mogućnostima društva, mora biti kadra da uočava probleme i da traži za njih odgovarajuća rješenja na tlu te realnosti. Ta svojstva ona može postići ako je samostalna kao nauka, ako se ne nalazi pod dominantnim uticajem državnih i birokratskih snaga“.³

U kriminalnoj politici neke države izražava se najjasnije i na opipljiv način suština opšte politike i političkog sistema, tj.karakter društvenih odnosa, odnosa između države i čovjeka pojedinca, ukratko legitimnost mjera i granice represije.”⁴

Još su se antički filozofi, u sklopu teorijskih razmišljanja o politici uopšte, doticali pitanja politike suprostavljanja kriminalitetu, kada je shvatana na jedan poseban, duhu tog vremena svojstven način: kao sastavni dio nauke, umjetnosti, i kao vještina upravljanja državom uopšte. ⁵Takav pristup dugoročno je imao uticaj na kasnija promišljanja i shvatanja i drugih teoretičara:Marka Ansel,⁶Ferija, sve ve do Ronalda Grasbergera koji je, u sklopu klasifikacije nauka, politici suprotstavljanja kriminalitetu postavio temelje. ⁷Konačno oblikovanje doživljava tek početkom 20.vijeka, i od tada se kriminalna politika posmatra kao samostalna naučna disciplina.⁸ Polazeći od njenog osnovnog cilja – suzbijanje i sprečavanje kriminaliteta i delinkvencije, kriminalna politika se može definisati kao teorijsko-praktična disciplina koja ima dvije dimenzije, jednu teorijsku, i drugu praktičnu. Teorijska dimenzija se odnosi na teorijsko koncipiranje kriminalne politike kao koherentnog i razrađenog sistema reagovanja na društveno opasna ponašanja koji se ostvaruje u skladu sa društvenom stvarnošću i na osnovu rezultata naučne misli u oblasti kriminologije, sociologije, socijalne patologije, krivičnog prava i drugih nauka i korišćenja postojećih iskustava na bazi njihovog vrednovanja.Praktična dimenzija kriminalne politike obuhvata osmišljavanje i sprovođenje u život društvenih akcija i mjera preventivnog i represivnog karaktera, *na osnovu izgrađene teorije o ciljevima kriminalne politike i mogućnost i koje pruža društvena stvarnost ... To je u stvari provođenje u život krivičnih i profilaktičkih, onosno društveno preventivnih mjera...*⁹

³ Milutinović.M: Kriminalna politika, „Savremena administracija“ Beograd, 1984.str.113.

⁴ Bavcon, Lj.: Kriminalna politika socijalističkog samoupravnog društva,Jugoslovenska revija za kriminologiju I krivično pravo, Beograd, broj 3-4/84, str .271.

⁵ Platon politiku shvata kao nauka o upravljanju društvom, a Aristotel kao umjetnost vladanja

⁶ Ansel, M., *Pour une etude systematique des problemes de polititique criminelle.* Archives de politique criminelle, Paris, 1975 ,br. 1, str. 16.

⁷ Grasberger, R, *Psychologie des trafverfahrens,* Springer – Verlag, Wien, 1950, str. 7-8.

⁸ Šire o ovome: Horvatić, Ž, Cvitanović, L.: *Politika suzbijanja kriminaliteta,* MUP Republike Hrvatske, Zagreb,1999, str. 3.

⁹ Milutinović,M.: *nav.djelo,* str 135-136

Potrebu koncipiranja kriminalne politike na naučnoj osnovi potencirale su i dalje potenciraju brojne međunarodne organizacije na svojim susretima i kongresima. To su, u prvom redu Ujedinjene nacije, Međunarodno udruženje za kriminologiju, Međunarodno udruženje za krivično pravo i dr. koja razmatraju brojna kriminalno politička pitanja.¹⁰ Posebno eksplicitno je Treći kongres u Štokholmu preporučio intenziviranje naučnog rada u ovoj oblasti, kao i Sedmi međunarodni kongres za kriminologiju u Beogradu 1973. godine.

U praktičnom smislu, tokom svog razdoblja kriminalna politika različito se tretirala i primjenjivala, od ranijeg tradicionalnog, političko-pravnog, normativnog i uopšte legislativnog okvira, do različitih vanpravnih aktivnosti državnih tijela i nedržavnih organizacija. U tom smislu, politika suprostavljanja kriminalitetu bazira se na dva osnovna modela: represiji i prevenciji. Svi do sada isprobani modaliteti kriminalne politike u praksi, ogoljavani su na njen nužni represivni dio, dok se prevencija nije uspjela nametnuti kao ustaljen način borbe protiv kriminaliteta.

Za ilustraciju funkcionisanja kriminalne politike u Bosni i Hercegovini, u ovome radu poslužiće primjer neuspjele primjene državne Strategije o maloljetničkom prestupništvu (2006-2010). Shodno odluci Evropskog vijeća u Tampere iz oktobra 1999. godine, maloljetnička delinkvencija je kao izabrana, posebna vrsta tzv. rasprostranjenog kriminaliteta i definisan kao neorganizovani kriminalitet, zajedno sa urbanim i sa drogom povezanim kriminalitetom, utvrđen kao prioritarno područje preventivnog djelovanja na nivou Evropske unije.¹¹ U tom duhu, ovom problemu na određen način pristupa i Bosna i Hercegovina.

Iako vjekovima prisutna, o maloljetničkoj delinkvenciji se nedovoljno zna, ona nije dovoljno istražena pojava sa naučnog stanovišta. U ovome treba tražiti jedan od osnovnih razloga što praksa u mnogim stvarima, pokušavajući da pronađe rješenja za ovako značajan društveni problem, ide putevima beskrajnih lutanja, a rad na sprečavanju i suzbijanju maloljetničke delinkvencije organizuje se pretežno kampanjski, uz odsustvo jasno određene strategije na državnom nivou.¹²

Kad se pojava percipira kao značajan društveni problem, (jer „podaci o porastu maloljetničkog kriminaliteta u Evropi, kao i u drugim područjima svijeta, izazvali su veliku pažnju proteklih deceniju-dvije“)¹³, neminovno se

¹⁰ Počev od Prvog kongresa UN održanog 1955. godine u Ženevi, koji se od tada do danas održavaju svake pete godine (London (1960), Štokholm (1965), Kjoto (1970), Ženeva (1975), Karakas (1980), Milano (1985), Havana (1990), Kairo (1995), Beč (2000), Bangkok (2005), Salvador (2010) i Katar 2015. g.). One, posebno promovišu prevenciju kriminaliteta i osim praktičnih, potenciraju i naučna pitanja.

¹¹ *Prevencija kriminaliteta u Evropskoj uniji*, MUP Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb,

2005, str. 5- 6.

¹² Krstić, O.: *Maloljetnička delinkvencija*, Fakultet za bezbjednost i zaštitu Banja Luka, 2009. str.18.

¹³ FitzGerald, M., Stevens, A. & Hale, C. (2004). *A review of trends, policy and responses to youth violence in Europe*. Canterbury: University of Kent.

pojavljuju njena brojna tumačenja i objašnjenja. Nažalost, većina tih objašnjenja temelje se na našoj ličnoj predstavi o tome, na medijskoj i populističkoj kulturi, a ne na empirijskom istraživanju. Faktori za koje mi vjerujemo da su važni u objašnjenju ovog fenomena, ne moraju uvijek biti podržani i empirijskim istraživanjem.

Zbog nedostatka sistemskih istraživanja o maloljetničkoj delinkvenciji, kao mjerilo njene zastupljenosti, uzimaju se statistike o krivičnim djelima, uprkos poznatim ograničenjima i njihovim mogućim nedostacima. Kvantitativni statistički pokazatelji ne bilježe razmjere stvarnog kriminaliteta, oni samo pomažu definisanju problema, ali ne objašnjavaju šta ga uzrokuje i šta možemo učiniti u pogledu toga. Tek dublja kvalitativna analiza istraživanja uzroka i prirode maloljetničkog kriminaliteta mogu upotpuniti teorijska saznanja i poslužiti kao polazni okvir za dalja istraživanja u oblasti više naučnih disciplina.

Za organizovanje društvene akcije protiv kriminaliteta i delinkvencije nužno je poznavati njihove etiološke, fenomenološke i druge karakteristike u datoj sredini. Svaka akcija pretpostavlja određeno saznanje o svome predmetu, koje joj služi kao rukovodna praktična orijentacija, ukoliko se žele izbjeći stihijski procesu i njihove posljedice. Jedino tako se može kvalifikovano i kompetentno učestvovati u rješavanju problema.¹⁴ O ovom problemu se mora *više znati*, kako bi se sa njime mogli ispravno nositi. Naučnici zainteresovani za ovu pojavu ne mogu prihvatiti medijsko tumačenje uzroka kriminaliteta, nego prikupljaju preciznije dokaze o problemu, nastoje razviti tačno razumijevanje empirijske stvarnosti, i na takvim saznanjima planiraju i načine društvene reakcije.¹⁵ Na toj osnovi se pripremaju savremeni programi prevencije omladinske delinkvencije u mnogim zemljama, koji pokazuju utoliko više uspjeha, ukoliko su naučno zasnovaniji.¹⁶ Pri tome, noviji kriminalnopolitički odgovori na rješenje problema kriminaliteta generalno, a maloljetničke delinkvencije posebno, usmjereni su na afirmaciju provođenja preventivnih mjera i programa, čega ne može biti bez konsultacije naučnih saznanja.

Imajući u vidu konkretno bosanskohercegovačko društvo, do sada kod nas nisu sprovedena sistemska naučna istraživanja o ovom, kao ni drugim sličnim problemima. Obrađivana su samo neka parcijalna pitanja (alkoholisanost, droge i sl.). Teorijski radovi iz ove oblasti su rijetki, u njenom objašnjenju preuzimaju se iskustva drugih zemalja, zanemarujući specifičnost vlastitih okolnosti i specifičnost svake ličnosti. Ono što nedostaje je podizanje teorijskog nivoa kriminalne politike i usavršavanje

¹⁴ Milutinović, M.: *Nav.djelo*, str.119.

¹⁵ Tonry & Moore : *Youth Violence in America* (From Youth Violence), 1998,1-26,

¹⁶ Orijentacija kriminalne politike na naučnu aktivnost, kao svoju podlogu, dolazi do izražaja počev od pedesetih, i posebno šezdesetih godina, kada se na međunarodnim i domaćim kongresima pokreće pitanje „odgovornosti“ naučnih radnika za „elaboriranje socijalne prevencije“ protiv kriminaliteta. Prije toga, ona nije pokazivala smisao za naučnoistraživački rad. Od tada počinje razvoj kriminalne politike na aplikativnim osnovama kriminologije i drugih nauka, koji se označava u literaturi kao naučna orijentacija za razliku od njene *dotadašnje pragmatične orijentacije*.

praktičnih mehanizama u borbe protiv inkriminiranih ponašanja. U obrazovnom sistemu Bosne i Hercegovine, kriminalna politika kao nastavno-naučne disciplina, za sada, izučava se jedino na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije u Sarajevu kao Politika suprotstavljanja kriminalitetu, na tri studijska programa: kriminalistici, kriminologiji i bezbjednosnom studiju, kao i Visokoj školi "CEPS - Centar za poslovne studije" Kiseljak¹⁷

1. PRIKAZ STRATEGIJE O MALOLJETNIČKOM PRESTUPNIŠTVU BIH (2006-2010)

Naprijed navedeno o stanju kriminalne politike kod nas (deklarativna opredijeljenost – praktično nefunkcionisanje), moguće je ilustrovati na primjeru neuspjele primjene državne Strategije o maloljetničkom prestupništvu BiH (2006-2010). U nastavku teksta daće se osnovna objašnjenja o razlozima njenog neuspjeha, a u prilogu rada i analize Strategije, koje su sačinile dvije nevladine organizacije u dva vremenska intervala: Biro za ljudska prava Tuzla 2009.godine i Centar za kulturu dijaloga Sarajevo, 2012.godine.

1.1. Geneza nastanka dokumenta

Na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva pravde BiH, Savjet ministara BiH 2006.godine je usvojio informaciju o izradi ovog strateškog dokumenta i prihvatio predloženi način izrade, pod okriljem dva pomenuta državna ministarstva, čime je data institucionalna potvrda važnosti ove inicijative.

Polazeći od toga da svaki strateški dokument, kao akt od najvećeg značaja za zaštitu društva u oblasti koju reguliše, kako je opisano u samoj Strategiji, „*ispoljena je ozbiljnost u samom pristupu izradi Strategije*“: sagledane su sve okolnosti od uticaja na materiju koja se reguliše Strategijom (socijalne, kulturne, političke i zakonske okolnosti u BiH i njihov uticaja na oblast maloljetničkog prestupništva, čemu su prethodile dvije studije¹⁸ o analizi situacije na polju maloljetničkog prestupništva u BiH), obezbijedeno učešće i saradnja nevladinog i vladinog sektora (sudije, tužioci, policajci, socijalni radnici, predstavnici međunarodnih organizacija i predstavnicima domaćih organizacija civilnog društva. Selekcija respondenata izvršena je prema kriteriju “prethodnog dugogodišnjeg angažmana” na problemu tretiranja problema djece u sukobu sa zakonom u BiH. Ukupan uzorak uključuje deset profesionalaca, neospornog iskustva i kompetencije za razgovor o navedenom problemu, iz oblasti pravosuđa, socijalne zaštite, unutrašnjih poslova i organizacija civilnog društva).

¹⁷ Komlenović Ljiljana, *Značaj kriminoloških istraživanja za unapređenje kriminalne politike*, Doktorska disertacija, Fakultet bezbjednosti i zaštite Banja Luka, 2015, - Istraživanje: Javne i privatne visokoškolske ustanove u BiH/RS na kojima se izučava kriminologija i srodne discipline, str.137.

¹⁸ Simpozijum o maloljetničkom prestupništvu (oktobar 2003) sa pratećim Završnim sastankom (decembar 2003).

Nakon početnih uspješnih aktivnosti u fazi izrade same Strategije, slijede neuspješne faze u postupku njene same primjene: bilo je potrebno više od dvije godine do njenog objavljivanja u Službenom glasniku BiH (objavljena tek 19. februara 2008.godine).

Tek nakon što je proteklo više od polovine njenog vremenskog važenja, formirano je Koordinaciono tijelo i to bez prethodno obezbijedene infrastrukture za provođenje u praksi. Bila je evidentna pasivnost i nezainteresovanost domaćih institucija, prvenstveno resornih ministarstava na svim nivoima vlasti zaduženih za realizaciju aktivnosti iz Strategije, javnost je bila potpuno neinformisana, a većina akcionih planova donesena je tek 2009. godine.¹⁹

1.2. Sadržaj i ciljevi

Strategija je predstavlja sveobuhvatan dokument koji je na sistematski i cjelovit način tretirao maloljetničko prestupništvo na teritoriji cijele zemlje. Strategijom je obuhvaćeno pet strateških tema:²⁰

1. Zakonodavstvo,
2. Alternativne mjere,
3. Institucionalni tretman,
4. Prevencija i
5. Primjena krivičnog zakonodavstva u praksi.

Ukupno je planirano 43 aktivnosti za svih pet strateških oblasti.

Sprovođenje pojedinačnih aktivnosti iz pomenutih tematskih grupa dato je u Akcionim planovima za svaku od tema, uz definisanje nosilaca, perioda sprovođenja aktivnosti, potrebnih resursa (ljudskih i materijalnih), indikatora kojima će se mjeriti uspješnost sprovođenja, te definisanje prioriteta svake od aktivnosti prema sljedećoj skali: visoki, srednji, niski.

Sam tekst dokumenta situiran je u četiri cjeline:

1. Uvod,
2. Glavni cilj i specifični ciljevi Strategije,
3. Osnovni principi Strategije i
4. Pretpostavke za ostvarenje Strategije

1. U uvodnom dijelu opisan je nastanak strateškog dokumenta , objašnjena potreba za tranzicijom u oblasti maloljetničkog prestupništva u BiH i , objašnjeno ko su djeca u sukobu sa zakonom , kretanje i karakteristike pojave maloljetničkog prestupništva u Bosni i Hercegovini.

¹⁹ U prilog navedenom govori i Ministarska konferencija koja je održana 09.06.2009. godine u Sarajevu i Izvještaji Koordinacionog tijela za 2008. i 2009. godinu. Stoga se s pravom može konstatovati da je mali broj aktivnosti koje su realizovane u proteklom periodu, rezultat upornosti, rada i angažmana profesionalaca i pojedinaca iz resornih ministarstava, uz podršku nevladinog sektora, pojedinih ambasada (italijanska), Misije OSCE u BiH i UNICEF.

²⁰ Strategija protiv maloljetničkog prestupništva BiH (2006-2010), Savjet/Vijeće ministara BiH, Sarajevo, maj 2006.

2. Kao glavni cilj Strategije protiv maloljetničkog prestupništva u BiH utvrđen je „dovođenje zakonodavstva, politike i prakse u oblasti maloljetničkog prestupništva u sklad sa međunarodnim standardima, u kontekstu postojećih i procijenjenih kretanja socijalnih, ekonomskih, kulturnih, političkih i zakonskih faktora i okolnosti u Bosni i Hercegovini.“

Istovremeno, za svaku od identifikovanih pet strateških tema relevantnih za situaciju u Bosni i Hercegovini definisani su *specifični strateški ciljevi* i to: u *oblasti zakonodavstva*, za *oblast alternativnih mjera*, u *oblasti institucionalnog tretmana* i u *oblasti prevencije*.²¹

3. a) *Opšti princip* - osnovu za izradu Strategije činili su međunarodni standardi za oblast maloljetničkog prestupništva dati u međunarodnim dokumentima i bazirani su opštim principima utvrđenim tim standardima.²²

b) *Posebni principi* zasnovani na stanovištu položaja maloljetnika: 1. Dijete odnosno maloljetnik je aktivni akter i u fokusu je svih aktivnosti; 2. Porodica i porodično okruženje su faktori koji se moraju uzeti u obzir u najvećoj mogućoj mjeri; 3. Rad u oblasti maloljetničkog pravosuđa zahtijeva razumijevanje ove problematike i sticanje dodatnih znanja u cilju boljeg razumijevanja ove problematike na svim nivoima, kako na nivou politike i prakse, tako i na nivou šire javnosti; 4. U strateške aktivnosti treba uključiti primjere dobre prakse iz svijeta - pristup minimalne intervencije; 5. Modeli preusmjeravanja od formalnog krivičnog pravosuđa. 6. Modeli koji teže alternativnim rješenjima kada se radi o zatvaranju maloljetnika koji se koristi kao mjera posljednjeg izbora i, ujedno, preporučuju razvoj programa u zajednici kao alternative zatvaranju maloljetnika.

4. Pretpostavke za ostvarenje Strategije

Kao glavni uslov za izradu i dosljednu primjenu Strategije i Plana akcije, navodi se postojane političke volje za promjenama, razumijevanja među kreatorima politike i stručnjacima te je uspostavljeno Koordinaciono tijelo za praćenje provođenja Strategije na nivou BiH, kao stručno savjetodavno tijelo koje bi imalo formalno ovlaštenje za iniciranje i praćenje dogovora sa predstavnicima nadležnih institucija na nivou države, entiteta i Brčko Distrikta o sprovođenju, nadzoru i izvještavanju predloženih strateških aktivnosti, sa sjedištem unutar Ministarstva sigurnosti BiH ili Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.

²¹ Detaljni ciljevi za svaku od navedenih oblasti navedeni su u tabelarnom dijelu ovog rada, str. 8-12.

²² 1. Princip poštivanja najboljeg interesa maloljetnika u sukobu sa zakonom; 2. Princip organizovanosti i koordinacije službi i institucija u ovlaštenim sistemima; 3. Princip solidarnosti i participacije; 4. Princip usmjerenosti na postavljene ciljeve; 5. Princip razvojnosti; 6. Princip koordinacije aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou; 7. Princip međusektorske saradnje, odnosno princip saradnje između vladinih i nevladinih organizacija (međunarodnih i lokalnih), profitnih i neprofitnih organizacija; 8. Princip integralnog pristupa na nivou lokalne zajednice; 9. Princip praćenja realizacije aktivnosti.

1.3. Evaluacija Strategije

Evaluaciju Strategije o rezultatima i iskustvima realizacije Strategije nezavisno jedna od druge i u različitim vremenskim intervalima sačinile su dvije nevladine organizacije: Biro za ljudska prava Tuzla 2009. godine, i Centar za kulturu dijaloga Sarajevo, 2012. godine

1.3.1. Organizacija i način evaluacije

*Biro za ljudska prava (Tuzla)*²³ - organizacija koja je imala prethodno četvorogodišnje iskustvo u pitanjima maloljetničkog prestupništva u BiH, kao cilj analize utvrdila je *stepen realizacije Strategije* protiv maloljetničkog prestupništva za Bosnu i Hercegovinu 2006-2010 i definisanje *preporuka* za dalje što kvalitetnije provođenje Strategije na svim nivoima vlasti u BiH.

Za potrebe analize, na prostoru cijele Bosne i Hercegovine, intervjuisani su relevantni akteri iz različitih oblasti rada u vladinom i nevladinom sektoru: zaposleni u relevantnim ministarstvima unutrašnjih poslova i socijalne zaštite, u sudstvu, tužilaštvu, centrima za socijalni rad, prosvjetno-pedagoškim zavodima, kao i uposlenici u stranim i domaćim nevladinim organizacijama, uz navođenje liste imena osoba sa kojima je obavljen intervju. Na bazi intervjua, Analizu su sačinili stručnjaci iz oblasti maloljetničkog prestupništva: diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom i sa praksom sudije za maloljetnike, diplomirani psiholog sa radnim iskustvom u zdravstvu, obrazovanju i psihosocijalnoj zaštiti djece, mladih i odraslih osoba.

U organizaciji *Centra za kulturu dijaloga (Sarajevo)*²⁴ održana je X javna debata (28.09.2012). „Počinioci i žrtve krivičnih djela su naša djeca – spriječimo maloljetničko prestupništvo“. Kako se navodi u zvaničnom dokumentu Centra za kulturu dijaloga „Cilj X javne debate bio je odgovoriti na sva neriješena pitanja, odgovornost uputiti na prave adrese, prepoznati gdje postoji problem u lancu izvršavanja preuzetih obaveza i definisati preporuke za njegovo rješenje.“²⁵

Nakon provedene debate konstatovano je „da pomaci na rješavanju problema maloljetničkog prestupništva postoje, ali su jedva vidljivi. Debata je pokazala da Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku postoji samo u Brčko Distriktu i Republici Srpskoj, dok se u Federaciji i nakon četiri godine obećanja još uvijek čeka na ovaj Zakon., da nisu uslovi boravka maloljetnika u kazneno-popravnim zavodima usklađeni sa međunarodnim standardima, a maloljetnici i dalje borave zajedno sa starijim zatvorenicima, nije uposleno dovoljno osoblja za rad sa prestupnicima, da postoje i brojne zakonske nedorečenosti o statusu centara i zatvora, kao i o njihovom finansiranju. Uočena je i netransparetnost dodjele

²³ www.hrotuzla.org.ba/publikacije/analiza%20strategije.pdf

²⁴ www.ckdbih.com/index.php/component/content/category/10-ckd

²⁵ <http://www.ckdbih.com/dokumenti/saopstenje%20za%20javnost.pdf>, pristup 12.02.2019.

finansijskih sredstava za realizaciju projekata namijenjenih preveniranju maloljetničkog prestupništva, kao i nedostatak vidljivosti rezultata rada NVO-a kroz ovakve projekte.

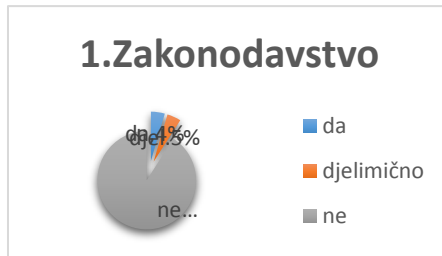
Svijetli primjeri o pozitivnim promjenama na debati su bili vidljivi jedino od onih koji direktno rade sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom. Desetom javnom debatom se željelo postići da svi subjekti odgovorni za problem, aktivnim učešćem doprinesu njegovoj prevenciji.

1.3.2. Pregled rezultata evaluacije po strateškim ciljevima

1.ZAKONODAVSTVO						
AKTIVNOST ORGANIZACIJA	Biro za ljudska prava Tuzla			Centar za kulturu dijaloga Sarajevo		
	Rezultati evaluacije			Rezultai evaluacije		
	Da	Dje- lim.	Ne	Da	Dje- lim	N e
1. Započeti proceduru usvajanja Nacrta Zakona o maloljetnim učiniocima krivičnih djela na administrativnim nivoima države i entiteta.	✓		*	*		
2. Izraditi podzakonsku regulativu			*			*
3. Pripremiti izvještaje o postojećoj infrastrukturi sa stanovišta mogućnosti sprovođenja zakonskih odredbi novog Zakona i podzakonskih akata			*			*
4. Informisanje javnosti i stvaranje pozitivnog javnog mnjenja o izradi zakona i podzakonskih akata			*		*	
5. Utvrditi jedinstvenu metodologiju prikupljanja podataka i izraditi jedinstvenu bazu podataka o maloljetnim počiniocima krivičnih djela			*			*
6. Zakonski ojačati i proširiti obavezu zajedničkog djelovanja, između sektora obrazovanja , organa unutrašnjih poslova i organa socijalne zaštite			*			*
7. Zakonski podzakonskim aktima dodatno regulisati postpenalni prihvata			*			*
8. Podzakonskim aktima na zakonske odredbe koje regulišu izvršenje krivičnih sankcija predvidjeti načine angažovanja kapaciteta u zajednici za rehabilitaciju maloljetnika u toku sprovođenja mjera pojačanog nadzora ili u okviru postpenalnog prihvata.			*			*
9. Podzakonskim aktima na zakonske odredbe o izvršenju krivičnih sankcija u ustanovama zatvorenog tipa (zatvorima) predvidjeti striktno odvajanje lica kojima je izrečena kazna			*			*

Komlenović Ljiljana: KRIMINALNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

maloljetničkog zatvora od punoljetnih osuđenih lica i predvidjeti režime rada sa njima, pridržavajući se međunarodnih standarda Evropske unije i UN-a.						
10. Podzakonskim aktima na zakonske odredbe o izvršenju krivičnih sankcija koje se tiču režima rada sa maloljetnicima kojima je izrečena vaspitna mjera upućivanja u Vaspitnu ustanovu ili Vaspitno-popravni dom, predvidjeti režime rada sa maloljetnicima, pridržavajući se u potpunosti međunarodnih standarda Evropske unije i Ujedinjenih nacija.			*			*
11. Odredbama zakonodavstva koje regulišu izvršenje krivičnih sankcija predvidjeti obavezu ustanove da se sa licima kojima je izrečena kazna maloljetničkog zatvora sprovode programi odvikavanja od ovisnosti o drogama i drugim psihoaktivnim supstancama			*			*

Slika 1. Realizacija 1.strateškog cilja (Zakonodavstvo)

2.ALTERNATIVNE MJERE						
AKTIVNOST	Biro za ljudska prava Tuzla			Centar za kulturu dijaloga Sarajevo		
	Rezultati evaluacije			Rezultai evaluacije		
ORGANIZACIJA	Da	Dje-lim.	Ne	Da	Dje-lim.	Ne
1.Sprovesti edukaciju profesionalaca i drugih aktera koji rade sa djecom u sukobu sa zakonom o vrstama, svrsi, ciljevima, procedurama rada i prednostima primjene alternativnih mjera i alternativnih modela rada.	✓		*		*	

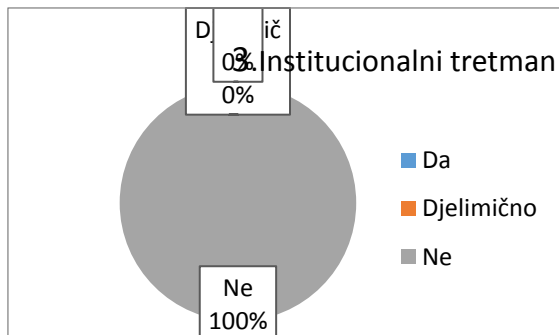
2. Odrediti standarde i normative i prema njima identifikovati mrežu organizacija po opštinama (vladine i nevladine) koje mogu učestvovati u sprovođenju zakonom predviđenih alternativnih modela rada.			*			*
3. Na nivou opština (lokalnih zajednica) finansirati organizacije i nevladine organizacije koje se bave ili su spremne baviti se sprovođenjem alternativnih modela rada (ili nekih komponenti) sa djecom u sukobu sa zakonom.			*		*	
4. Pratiti primjenu zakonskih odredbi koje se odnose na Vaspitne preporuke i informisati aktere i javnost o prednosti sprovođenja alternativnih mjera u odnosu na sprovođenje formalnog krivičnog postupka.			*			*
5. Analizirati uzroke izostanka sprovođenja Posebnih obaveza koje se izriču uz vaspitne mjere pojačanog nadzora i koje su, po svojoj prirodi, alternativa sprovođenju zavodske vaspitne mjere. Dati preporuke za sprovođenje Posebnih obaveza.		*				*
6. Napraviti analizu o mogućnosti izricanja Posebnih obaveza sa izrečenom vaspitnom mjerom kao alternative maloljetničkom zatvoru, u konceptu uslovnog izricanja kazne maloljetničkog zatvora.			*			*
7. Kontinuirano raditi na podizanju nivoa znanja javnosti o načinima i prednostima alternativnih modela rada sa maloljetnicima.			*			*

Slika 2. Realizacija 2. strateškog cilja (Alternativne mjere)

3. INSTITUCIONALNI TRETMAN						
AKTIVNOST ORGANIZACIJA	Biro za ljudska prava Tuzla			Centar za kulturu dijaloga Sarajevo		
	Rezultati evaluacije			Rezultati evaluacije		
	Da	Dje- lim	Ne	Da	Dje Lim.	Ne
1. Ne otvarati nove zatvore ni ustanove zatvorenog tipa pored sadašnjih postojećih kapaciteta već staviti u funkciju ustanove otvorenog tipa u skladu sa međunarodnim standardima.	✓		*			*
2. Unutar postojećih izdvojenih odjeljenja za maloljetnike zatvorenog tipa, formirati odjeljenja za izdržavanje kazne maloljetničkog zatvora poluotvorenog i otvorenog tipa.			*			*
3. Interventno poboljšati uslove boravka osoba sa izrečenom kaznom maloljetničkog zatvora. Obezbijediti potpuno odvajanje od odraslih i unaprijediti cjelokupni režim rada.			*			*
4. Kreirati posebne individualno prilagođene programe prevencije i odvikavanja od ovisnosti o drogama u postojećim institucijama za smještaj maloljetnika u sukobu sa zakonom (KPZ, VP Dom Banja Luka, Odgojna ustanova «Hum»).			*			*
5. Obogatiti edukativne i rekreativne programe u zatvorima i povezati zatvorske ustanove sa vladinim (obrazovne institucije) i nevladinim organizacijama koje bi dio svojih aktivnosti sprovodile u zatvorima.			*			*
6. Obezbijediti uslove da se maloljetnici kojima je izrečena mjera pritvora, smještaju odvojeno od odraslih, vodeći računa u kojoj fazi postupka se oni nalaze i razvijanje programa (edukacija i rekreacija) koji bi se implementirali dok je maloljetnik lišen slobode.			*			*
7. Stvoriti uslove za alternativne oblike smještaja maloljetnika tokom postupka (smještaj u vaspitnu ili sličnu ustanovu, u drugu porodicu, pojačani nadzor od organa starateljstva (PNOS), prihvatni centar), da bi se obezbijedilo pružanje pomoći, zaštite ili smještaja tokom postupka i njihovo prisustvo tokom suđenja, bez određivanja mjere pritvora.			*			*

8. Obezbijediti postpenalni prihvata osoba osuđenih na kaznu maloljetničkog zatvora i maloljetnika smještenih u druge ustanove			*			*
--	--	--	---	--	--	---

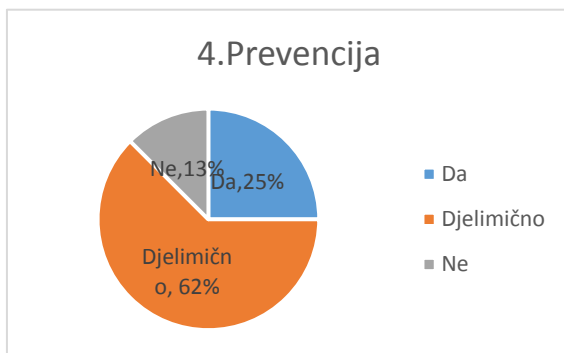

Slika 3. Realizacija 3. strateškog cilja (Institucionalni tretman)

4. PREVENCIJA						
AKTIVNOST	Biro za ljudska prava Tuzla			Centar za kulturu dijaloga Sarajevo		
	Rezultati evaluacije			Rezultati evaluacije		
ORGANIZACIJA	Da	Djelimično	Ne	Da	Djelimično	Ne
1. Pokrenuti edukacione seminare, javne debate, okrugle stolove, stručne rasprave u okviru institucija krivičnog pravosuđa te u krugovima socijalnih radnika, psihologa, pedagoga, prosvjetnih i zdravstvenih radnika i drugih osoba koje se bave zaštitom i odgojem maloljetnika ili suzbijanjem maloljetničkog prestupništva, kako bi se uticalo na sveobuhvatnije razumijevanje problema maloljetničkog prestupništva i moguće oblike preventivnog djelovanja. Predstaviti modele preventivnih aktivnosti razvijene u svijetu na konceptu rizični/zaštitni faktori, kao i primjere državnih programa prevencije..	✓ *			*		
2. Donijeti Program prevencije maloljetničkog prestupništva za BIH.	*			*		
3. Razvijati programe posebne prevencije u zajednici (lokalni nivo), vodeći računa da se radi o dugoročnim projektima			*			*

Komlenović Ljiljana: KRIMINALNA POLITIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

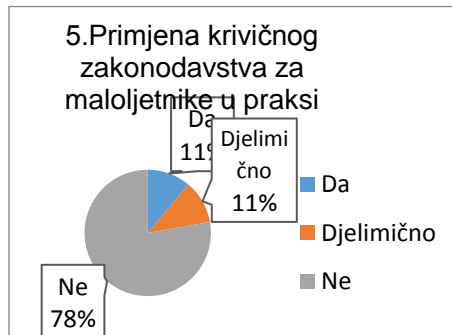
4. Interventno razvijati projekte za rad sa djecom ispod 14 godina (krivično neodgovorni), koja su pod rizikom da dođu u sukob sa zakonom, a koji bi se sproveli u osnovnim školama u koordinaciji sa centrima za socijalni rad.		*			*	
5. Unutar sistema obrazovanja potrebno je za učenike osnovnih i srednjih škola organizovati preventivne aktivnosti.		*			*	
6. Unutar školskog programa, održati predavanja za učenike, njihove roditelje i nastavnike o pojmu krivične odgovornosti, osnovama krivičnog zakonodavstva, pravima i obavezama maloljetnika kada se nakon počinjenog krivičnog djela nađe u pravosudnom sistemu. Izraditi prateći informativni dokument - prateća aktivnost.		*			*	
7. Razvijati programe koji su usmjereni na roditelje i koji podstiču učenje roditelja o njihovoj ulozi i obavezama u pogledu razvoja djece i brige o djeci.		*			*	
8. Razvijati projekte podizanja informisanosti o štetnosti upotrebe droga, kao i projekte za pomoć u odvikavanju od droga i drugih psihoaktivnih supstanci, za onu djecu i mlade koji su pod rizikom da dođu u sukob sa zakonom, kao i za one koji su došli u sukob sa zakonom sa kojima se radi u okviru sprovođenja mjera pojačanog nadzora u centrima za socijalni rad.		*			*	

Slika4. Realizacija 4. strateškog cilja (prevencija)

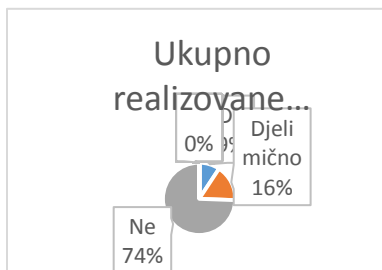
5. PRIMJENA KRIVIČNOG ZAKONODAVSTVA ZA MALOLJETNIKE U PRAKSI						
AKTIVNOST	Biro za ljudska prava Tuzla			Centar za kulturu dijaloga Sarajevo		
	Rezultati evaluacije			Rezultai evaluacije		
ORGANIZACIJA						
1. Sprovoditi aktivnosti stručnog usavršavanja i specijalizacije za rad sa djecom i mladima u sukobu sa zakonom službenika policije, pravosuđa (uključujući advokate), socijalnog, zdravstvenog i obrazovnog sektora. Posebno povećati nivo specijalizacije za rad sa djecom žrtvama počinjenog krivičnog djela, a posebno seksualnog nasilja.	Da *	Djeli mič.	Ne	Da	Djelimič	Ne *
2. Internim normativnim aktima u organima unutrašnjih poslova i centrima za socijalni rad, formirati posebne stručne timove koji bi radili sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom (ili pod rizikom da dođu u sukob sa zakonom), u skladu sa međunarodnim standardima. U većim policijskim stanicama zaposliti psihologa i socijalnog radnika kao članove tima.			*			*
3. Zaposliti u tužilaštvima i većim prvostepenim sudovima stručne saradnike (socijalni radnik, psiholog, defektolog) koji bi pružali pomoć tužiocima i sudijama			*			*
4. Osigurati superviziju i stručnu pomoć vaspitačima i stražarima u zavodskim ustanovama u cilju sprečavanja sindroma sagorijevanja.			*			*
5. Izraditi informativne materijale (brošure, postere) o osnovama krivičnog zakonodavstva i pravima i obavezama maloljetnika u sukobu sa zakonom, u skladu sa domaćim zakonima i međunarodnim standardima. Obezbijediti obavezno davanje informativnog materijala maloljetnicima i roditeljima u policiji, tužilaštvu i sudu	*					*
6. Obezbijediti opremljenost (kompjuterska oprema, kancelarijski namještaj, pritvorske jedinice) svih službi za rad sa mladima, a posebno policije, sudova i centara za socijalni rad.			*		*	

7. Kroz davanje sudu redovnih i kvalitetnih izvještaja od strane centara za socijalni rad i vaspitnih/odgojnih ustanova o sprovođenju vaspitnih mjera koje je izrekao sud, povećati kvalitet nadzora sudova nad izvršenjem vaspitnih mjera.			*		*	
8. Pilotirati sprovođenje posebnih obaveza uz izrečene vaspitne mjere i, u koordinaciji sudova i centara za socijalni rad, procijeniti efekte i prepreke sprovođenju.			*			*
9. Unutar policije, sudova, tužilaštava i centara za socijalni rad, donijeti pravilnike o obavezi vođenja jedinstvene evidencije o krivičnim djelima i prekršajima za maloljetnike. Obezbijediti priliv evidencija u resorna ministarstva pravde, unutrašnjih poslova i socijalnog staranja, kao predaktivnost izrade jedinstvene baze podataka o maloljetnim počiniocima krivičnih djela			*			*

Slika 5. Realizacija 5. strateškog cilja (Primjena krivičnog zakonodavstva za maloljetnike u praksi)

Ukupno realizovanih aktivnosti na primjeni strategije

Slika 6. Ukupno realizovane aktivnosti u primjeni Strategije

I pored ocjene da je donošenje Strategije „najznačajnije što se dogodilo u posljednih deset godina u oblasti maloljetničkog prestupništva,„uvidom u evaluacije realizacije Strategije dvije navedene organizacije, pokazalo se da, ono što je već i „golim okom „bilo vidljivo, u svom najvećem dijelu Strategija nije realizovana u predviđenom vremenskom roku. Od ukupno planiranih 43 aktivnosti, 32 (74%) aktivnosti nije uopšte ni pokrenuto, čak ni formalno, djelimično je pokrenuto 7 aktivnosti (19%), dok je potpuno realizovano svega 4 aktivnosti (8%).

1. Zakonodavstvo. Najveće dostignuće u realizaciji Strategije je pokretanje procedure za donošenje posebnog zakona o maloljetnicima, što je i učinjeno, doduše ne kao jedinstvena aktivnost na nivou države BiH, nego po entitetima i Brčko Distriktu.²⁶ Djelimično su realizovane aktivnosti na informisanju javnosti i stvaranju pozitivnog javnog mnjenja o izradi zakona i podzakonskih akata..

2. Alternativne mjere. U analizi se konstatuje da je na ovom planu jedino Vlada Federacije BiH usvojila Uredbu o primjeni vaspitnih preporuka prema maloljetnicima, dok u Republici Srpskoj nije, uz obrazloženje da ne postoji pravni osnov za donošenje takve Uredbe.

3. Institucionalni tretman. Ni jedna, od ukupno osam predviđenih aktivnosti na realizaciji trećeg strateškog cilja nije realizovana: nisu stavljeni u funkciju sve ustanove poluotvorenog i otvorenog tipa, niti su poboljšani uslove boravka osoba sa izrečenom kaznom maloljetničkog zatvora, tj. njihovo potpuno odvajanje od odraslih, niti je unaprijeđen cjelokupni režim rada, nisu obogaćeni edukativni i rekreativni programi u zatvorima i povezane zatvorske ustanove sa vladinim (obrazovne institucije) i nevladinim organizacijama.

4. Prevencija. Kod ovog strateškog cilja ne može se govoriti o sistemskom pristupu, mogu se uočiti samo neki pokušaji da se počne na njegovoj implementaciji, a tiču se sporadičnih aktivnosti potaknutim nekim aktuelnim problemim. Jedino što je izvjesno urađeno, i što nosi pozitivan predznak, jeste svojevrsna promocija prevencije: pokrenuti su edukacioni seminari, javne debate, okrugli stolovi, stručne rasprave u okviru institucija krivičnog pravosuđa, te u krugovima socijalnih radnika, psihologa, pedagoga, prosvjetnih i zdravstvenih radnika i drugih osoba koje se bave zaštitom i odgojem maloljetnika ili suzbijanjem maloljetničkog prestupništva, kako bi se uticalo na sveobuhvatnije razumijevanje problema maloljetničkog prestupništva i moguće oblike preventivnog djelovanja. Djelimično je započeto sa donošenjem posebnih programa prevencije.

5. Primjena krivičnog zakonodavstva za maloljetnike u praksi. U cilju podizanja kvaliteta prakse konkretno su provedene edukacije sudija i tužilaca FBiH i RS, zatim aktivnost organizacije Save the Children UK sa policijom u vidu treninga policije sa djecom i mladima, što za rezultat ima

²⁶ U toku trajanja roka Strategije Zakon je usvojen u Republici Srpskoj (2010). i Brčko Distriktu (2011) dok u Federaciji BiH tek 2014.godine, a stupili su na snagu nakon isteka roka Strategije: u Republici Srpskoj (2011), Brčko Distriktu (2012) i Federaciji BiH 2015.godine

izdate brojne publikacije iz te oblasti. Ali, proizvedeni i distribuirani materijali ne koriste se u praksi, i pripadnici policije koji su prošli trening nisu raspoređeni za rad sa maloljetnicima. Profesionalci su uvidjeli važnost specijalizacije i edukacije, timskog rada, multisektorskog pristupa, saradnje vladinog i nevladinog sektora.

Za ostvarenje zadatih ciljeva, objektivno gledajući, nije bila dovoljna politička volja, a u ovom slučaju je i ona izostala, nego i svi drugi resursi koje bosanskohercegovačko društvo nije bilo u stanju obezbijediti. Osim toga, može se sa velikom pouzdanošću zaključiti da Strategija nije nastala kao rezultat izvornih potreba, nego je više uslovljena drugim razlozima (posljedica međunarodnih aktivnosti na primjeni odredbi Konvencije o pravima djece koju je BiH ratifikovala i obavezala se na njenu primjenu).

Pod pretpostavkom da su svi navedeni razlozi, koje smo uzeli u obzir kao „opravdanje“ za njenu neuspješnu realizaciju bili bolji i povoljniji, kao suštinski razlog može se smatrati sam pristup pri izradi strategije koji je bio usmjeren na simptome, a ne na uzroke problema. Preskočivši neophodna istraživanja, BiH je, kao i u mnogim drugim slučajevima, jednostavno „prepisala“ kampanju za borbu protiv maloljetničke delinkvencije. Uzimajući u obzir sve moguće razloge, ne čudi krajnji epilog implementacije strategije.

Savremeni politološki koncept jeste politika zasnovana na činjenicama, a ne na mišljenjima. Praksa je nebrojeno puta pokazala da najopasnija simplifikacija određenih društvenih pojava obično proizilazi iz njihovog nepoznavanja. Tamo gdje bi kao osnov trebale da stoje naučno utvrđene i provjerene činjenice, stavljaju se hipoteze i mišljenja, konstruišu se polazni stavovi, pa se na temelju takvih stavova, više ili manje intuitivno, daju odgovori i objašnjenja. Tamo gdje za praksu problem prestaje, za nauku tek počinje. Jedini ispravan pristup, koji značajno povećava šansenauspjeh jeste: istraživanje – svestrano upoznavanje problema – prognoziranje i pokretanje društvenih akcija. Saznanja naučnih istraživanja, prije sveg kriminaloloških, treba da „približe sliku“ o kriminalitetu onima koji se bave politikom suprotstavljanja kriminalitetu „Ne može se očekivati razumijevanje, a zatim i rješavanje nekog društvenog problema,, ako o tom problemu poznate činjenice in toto²⁷

Činjenica da evaluaciju Strategije nisu uradili oni koji su je donijeli, govori dovoljno sama po sebi. Logično bi bilo da je tijelo koje ju je i donijelo (radna grupa) radilo samoevaluaciju, da bi bilo poželjno da i što više drugih subjekata bude uključeno u tu aktivnost (vladin i nevladin sektor).

Poslije isteka važenja Strategije koja je bila zamišljena kao jedan sveobuhvatan dokument koji je trebao na optimalan način da uredi materiju maloljetničkog prestupništva u BiH, i može se reći, njenih veoma ograničenih dometa u praksi, do danas nije donesena nova strategija ovoga ranga, iako su se mogle čuti takve inicijative. Prema Zaključcima sjednice

²⁷ Marković, T.: Maloljetnička delinkvencija i njezino suzbijanje, Stručna biblioteka Službe javne bezbjednosti, Beograd, 1973. str.5.

Vijeća za djecu BiH od 21.01.2016. među ostalim zaključcima, usvojilo je i zaključak 7. kojim je (nanovo) potencirana potreba „da Ministarstvo pravde BiH, Ministarstvo bezbjednosti i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, razmotre mogućnost izrade nove Strategije za borbu protiv maloljetničkog prestupništva.“²⁸

I Ombudsmen za djecu RS-a posebno ukazuje na potrebu donošenja dugoročnog strateškog dokumenta za djecu, kojim bi se definisale dugoročne politike, mjere i aktivnosti radi unapređenja položaja djece u svim segmentima društva, koji bi mobilisao sve nadležne institucije i organizacije, a koji bi na osnovu identifikovanih problema u različitim resorima odredio i prioritete u njihovom rješavanju.

Ovakvo stanje može da ukaže na više razloga za neuspjeh planirane implementacije strateškog dokumenta o maloljetničkoj delinkvenciji u Bosni i Hercegovini. Ako se zanemere neke paušalne ocjene, kao npr. nepostojanje političke volje i dr., ono što je izvjesno, a što je nedostajalo ovom, kao i strategijama za borbu protiv drugih vidova kriminaliteta, jeste nedovoljno poznavanje same pojave. Naime, faktološka analiza pokazuje da donošenju ove strategije nije prethodilo neko ozbiljnije empirijsko istraživanje, čija bi saznanja o etiološkim, fenomenološkim i drugim karakteristikama poslužila kao praktična orijentacija za razvijanje Strategije i na njoj zasnovanih preventivnih programa i mjera. I kako i , u nalazu UNICEF-a stoji „Strategija je zasnovana na površnoj analizi postojećih podataka i spisku 'pretpostavi' „²⁹

Može se reći da je ovakav pragmatičan pristup dio tradicije i nasljeđa u rješavanu ovakvih problema, a da naučna orijentacija i pristup nisu izborili za svoje mjesto, iako su uloga i značaj asistencije naučne misli i rezultata konkretnih empirijskih istraživanja u razvijanju socijalnih akcija protiv svih oblika asocijalnog i antisocijalnog ponašanja, poznati u savremenom svijetu.

ZAKLJUČAK

Kriminalna politika, shvaćena kao sveukupnost niza najraznovrsnijih mjera preventivnog i represivnog karaktera države i društva s ciljem suzbijanja kriminaliteta, posmatrano konkretno na primjeru Bosne i Hercegovine pretežno se realizuje u svom aplikativnom smislu kroz krivičnopravni odgovor društva na kriminalne pojave, dok njena doktrinarna komponenta nedostaje. Kriminalna politika kod nas nedovoljno se zasniva na naučnim istraživanjima i analizama. Praksa pokazuje da nemamo adekvatne strategije u borbi protiv raznih vrsta kriminaliteta. Strategije se svode na simptome, a ne na uzroke, koje bi tek trebalo ispitati. Primjer neuspješne realizacije Nacionalne Strategije o maloljetničkom prestupništvu ilustruje da,se kriminalna politika nedovoljno zasniva na naučnim istraživanjima i

²⁸ . <https://arsbih.gov.ba/zakljucci-sjednice-vijeca-za-djecu-bih/>, pristupljeno 12.02.2019.

²⁹ UNICEF, Unite for children, Procjena maloljetničkog pravosuđa u Bosni i Hercegovini ,Regionalno sjedište UNICEF-a za Srednju i Istočnu Evropu, 2011. Str.10. (<https://www.unicef.org/bih/istra%C5%BEivanja-i-izvje%C5%A1taji>)

analizama, da iako smo već zakoračili u 21. vijek – vijek znanja, možemo govoriti o svojevrsnom paradoksu, da nismo ovladali potrebnim znanjima da bi se uspješnije borili protiv kriminaliteta. Praktična dimenzija kriminalne politike obuhvata osmišljavanje i sprovođenje u život društvenih akcija i mjera preventivnog i represivnog karaktera, *na osnovu izgrađene teorije* o ciljevima kriminalne politike i mogućnost i koje pruža društvena stvarnost. Kriminalna politika ne može da se razvija bez svoje naučnoistraživačke osnove i da bi ona mogla biti znatno uspješnija – i u krivičnopravnoj oblasti i na području socijalne preventive – ako bi se više oslanjala na nauku i rezultate naučnih empirijskih istraživanja.

CRIMINAL POLITICS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Ljiljana Komlenović PhD

Abstract: The existing undisputed declarative commitment of the state to combat crime as a negative social phenomenon has proved its practical expression by adopting several strategies, including the State Strategy against Juvenile Delinquency in Bosnia and Herzegovina (2006 -2010), which is the subject of analysis in this paper. The presentation of two independent evaluations of the implementation of the activities envisaged by the Strategy shows the failure of this strategic national document. By identifying the possible causes of the failure of the Strategy to be realized in real social relations, which determine the framework for the functioning of politics in general, and even criminal policies, we come to realize it in a pragmatic, repressive way, and is directed at the symptoms, while the causes of the phenomenon are not investigated . Missing her doctrinal component: as a theoretical and teaching-scientific discipline almost does not exist, and the results of scientific thought are not enough, or almost inexplicably, when designing strategies. In the long term, such an approach is not promising.

The paper proposes a significant consultation of science and the results of scientific research in the development of anti-crime strategies, which would link the results of criminal etiology with the measures of criminal-political practice, especially those related to the prevention and resocialization of undesirable persons.

Key words: *criminal, politics, Bosnia and Herzegovina*

LITERATURA

1. Ansel, M., Pour une etude systematique des problemes de politique criminelle. Archives de politique criminelle, Paris, 1975 ,br. 1.
2. Bavcon, Lj.: Kriminalna politika socijalističkog samoupravnog društva, Jugoslovenska revija za kriminologiju I krivično pravo, Beograd, broj 3-4/84.
3. Fitzgerald, Stevens, i Hale, 2004
4. Grasberger, R, Psychologie des trafverfahrens, Springer – Verlag, Wien, 1950.
5. Horvatić, Ž, Cvitanović, L.: Politika suzbijanja kriminaliteta, MUP Republike Hrvatske, Zagreb, 1999.
6. Irvin Waller, Smarter Crime Control, A Guide to a Safer Future for Citizens, Communities, and Politician (Pametnija kontrola kriminala Rowman & Littlefield Publishers (December 5, 2013)
7. Krstić, O.: Maloljetnička delinkvencija, Fakultet za bezbjednost i zaštitu Banja Luka, 2009.
8. Marković, T.: Maloljetnička delinkvencija i njezino suzbijanje, Stručna biblioteka Službe javne bezbjednosti, Beograd, 1973.

9. Meško, G., Sotlar, A.; Prevenција kriminaliteta u lokalnim zajednicama – između ad hoc pristupa i na znanju utemeljenih preventivnih djelatnosti
10. Milutinović, M.: Kriminalna politika, „Savremena administracija“, Beograd, 1984.
11. Tonry & Moore : *Youth Violence in America* (From Youth Violence), 1998.
12. Prevenција kriminaliteta u Evropskoj uniji, MUP Republike Hrvatske, Policijska akademija, Zagreb, 2005.
13. Strategija protiv maloljetničkog prestupništva BiH (2006-2010), Savjet/Vijeće ministara BiH, Sarajevo, maj 2006.
14. Komlenović Ljiljana, *Značaj kriminoloških istraživanja za unapređenje kriminalne politike*, doktorska disertacija, Fakultet za bezbjednost i zaštitu, Banja Luka, 2015.

Internet stranice

15. www.pravosudje.ba/vstv/faces/docservlet?p_id_doc=24072
16. <https://arsbih.gov.ba/zakljucci-sjednice-vijeca-za-djecu-bih/>, pristupljeno 12.02.2019.
17. <http://snaznijiglaszadjecu.org/wp-content/uploads/2017/04/Monitoring-izvjestaj-CRC-2014-2016..pdf>
18. www.hrotuzla.org.ba/publikacije/analiza%20strategije.pdf
19. www.ckdbih.com/index.php/component/content/category/10-ckd
20. <http://www.ckdbih.com/dokumenti/saopstenje%20za%20javnost.pdf>,
21. <https://www.unicef.org/bih/istra%C5%BEivanja-i-izvje%C5%A1taji>
22. <https://www.unicef.org/bih/istra%C5%BEivanja-i-izvje%C5%A1taji>